

Extrait de la revue **Singuliers** du 4ème trimestre 2013

Revue des parlers romans de la province de Luxembourg

Editeur responsable: P. Otjacques, rue de la Hette 19 - 6840 Neufchâteau

Rubrique : **Éditorial**

Extrait de l'allocution de présentation du roman de Gaston LUCY « Lès Grignous », à l'occasion de sa sortie, au Centre culturel de Bièvre.

C' è-st-avu brâmint d' plêji ku l' Muzéye dul Parole an Ardène vint al rasconte dès djins dul cwan.ne namurwèse du l' Ârdène. C' èst inla ku come présidint, dju rmèrcîe l' député-mayeûr du Bîve, David Clarinval, ki nous fwèt l' oneûr du sa présance, toutes lès-ôntes pèrsonalités politikes èt culturèles dul contrêye, Maddy Dorchymont du l' Utan, k' è arandjé la vèsprêye, èt bin chûre lès djins du Çante culturèl ki nous rcîjèt dins leûs mèrs. Dj' ans l' oneûr du compté ossi avu nous-ôntes ènut', Marie Lucy, la seûr du l' ôteur èt la famîye da Louwis Baijot, k' ont lî dèt la rcounchance du l' ûve da Gaston Lucy. C' èst adon grâce a Louwis, k' on su rtrouève tourtout cidlé ènut', èt dju lî djans co çant comps mèrci.

C' è-st-an 1995, ku Louwis Baijot è-st-arivé come binvlant pou mète su pîd la Soce du rcôzeûs d' walon, èt rprésanter sa contrêye dès-Ârdènes namurwèses. Il avot dins sès bagadjes brâmint dès lîves èt dès vîs papîs k' i tnot d' Gaston Lucy ; i vlot fwère rucouniche pa tous lès djins, ki wèyint vlètî l' walon, cès scrîjadjes la dès-anêyes 60. Louwis, a l' âdje du sèptante ans, mwêstrîjot dja bin l' ordinateûr, adon il èst duvnu du cômpe l' adjinçneû èt l' imprimeû dul gazète dul Soce : Coutcouloudjoû. Sa prumîre ovradje è sté d' fwère in glossère du walon d' Bîve èt d' alantoû, k' on î rtrouève mwint' mots praticmint disparètu asteûre èt k' è duvnu ène rèfèrance pou lès djins du pays d' Bîve. Il in.mot sa contrêye, su-n-istwâre èt s' lingadje, lu walon, k' i dusfindot dul mèyeûse manîre : an l' côzant a toutes ocâsions. Il è ossi scrît ène bèle banslêyes du bokèts, k' on parètus dins la rvûe Coutcouloudjoû èt dins Singuliers. Il è scrît dès tècses su l' actualité, dès-istwâres du moumint, pou ène ocâsion, dès céés k' ont arivé a un soçon, dès fwèts d' guère, dès souvnances k' ont fwèt rîre, dès bokèts pou ène mèsse... Mês çu k' i lî tnot particulièrmint a keûr, c' èst lès vîyes tèknikes èt lès nûves afwêres du sincieûs. Il è inla raconter la vikêrie dès fôdeûs, dès mon.nîs, la tèchnike dul fabricâcion dès rûwes... Mês ossi dès bokèts su : lès èoliènes, lès fleûrs tocsikes, lès plakes tectoniques... Dj' ôrdans insi d' Louwis la souvnançe d' èn-ome d' ène grande counchance du la vîe èt dès djins, èt dju su chûre k' i nous rwête èt k' i nous choûte dud lâ-hônt.

Vunans-è asteûre a l' ôteûr du roman k' on strime ènut' : Gaston Lucy ; il è vnu ô monde a Bîve en 1898 èt î è moru en 1986. Tins d' sa djon.nèsse il è brâmint choûté lès contes du s' grand pa, Pierre Lucy, mès ossi lès-istwâres ku lès vîs contint al chîje. Fin dès-anêyes 20, i 'nn-ala passer trwâs anêyes ô Congo come pônseû d' vônyes du tchmin d' fiêr, adon il è oyu d' l' agrès pou lès contes èt lès léjandes ku contint lès-afrikins ; èt c' èst inla k' il è prit gout an rintrant dins s' payis, ôs léjandes du sa contrêye. Il èst fwêt mwint' mustîs t't-ô du long du s' vikêrîe : tireû ôs pîres, tèrassî, bokion... Pou achèver sa cârîre come cantonî a Graide, èyû ç' k' i dmèrot dpwîs après guêre.

C' èst adon, a l' âdje dul rutrête, k' i s' è mètu a scrîre toutes lès-istwâres k' il avot rutnu du vî tins. Èt come i vlot scrîre çu k' il avot oyu, èt n' nin fwêre come lès-ôntes folklorisse, il è scrît t't-afwêt an walon du s' viadje du nèssance : Bîve. Mès come sa mère astot dul Forêt (*Laforêt*), il î mètot tanawète in mot du payis dul Seumwas. I lijot brâmint et s' passionot pou lès vîs lîves èt lès-ôrmonacs k' i n-alot achter dins lès brocantes èt lès vintes. I lès ramon.not avu sa ptite motorète, dins la kèsse k' il avot agritché su l' pwâte bagadje. I dvint adon in spécialisse rucounu du folklônre d' Ârdène. I n' côzot k' an walon èt mèprîjot lès convnances èt lès djins hônt mètus.

Il è scrît t't-afwêt dins dès cayiers d' brouyon, pwîs pou fé couniche sès bokèts, il è sté trouvu èn-imprimeû d' Sint Hubêrt k' è in.mé sès-istwâres. Adon ène grande pôrt du cèd-ciles ont parètu dins deûs ptites gazètes du ç' tins la : du 1967 a 1975 dins *Les Echos de la cité* pwîs du 1974 a 1978 dins *Presse annonce*. Dins lès prumîs tins ont parètu dès Contes ardènès, dès istwâres d' ancyin.nes crwayances, dès léjandes dul contrêye èt dul Seumwas... Pwîs il è scrît dès-istwâres vikêyes du vî tins, dès toursevîs, k' il î mètot dès djins k' avint dès droles du manîres, û dès djins in pôn inocints k' i leû-z-arivot dès mwês toûrs. I s' arandjot pou k' cès bokèts soyinche plêjant èt fujinche rîre lès lîjeûs. Il è scrît ossi dès-istwâres pus longues, èt c' èst adon k' il èst scrît s' roman « Lès Grignous ». Sa spoûle s' è passé ou 18ime siêke, èt nous conte l' istwâre d' ène famîye d' compeûs d' boûse du sa contrêye, avu dès crimes èt dès rbondichmints... Çu ki nous dène èn bon romans bin tûzé èt mou bin scrît... Bone lècture a tourtous !

Pierre OTJACQUES